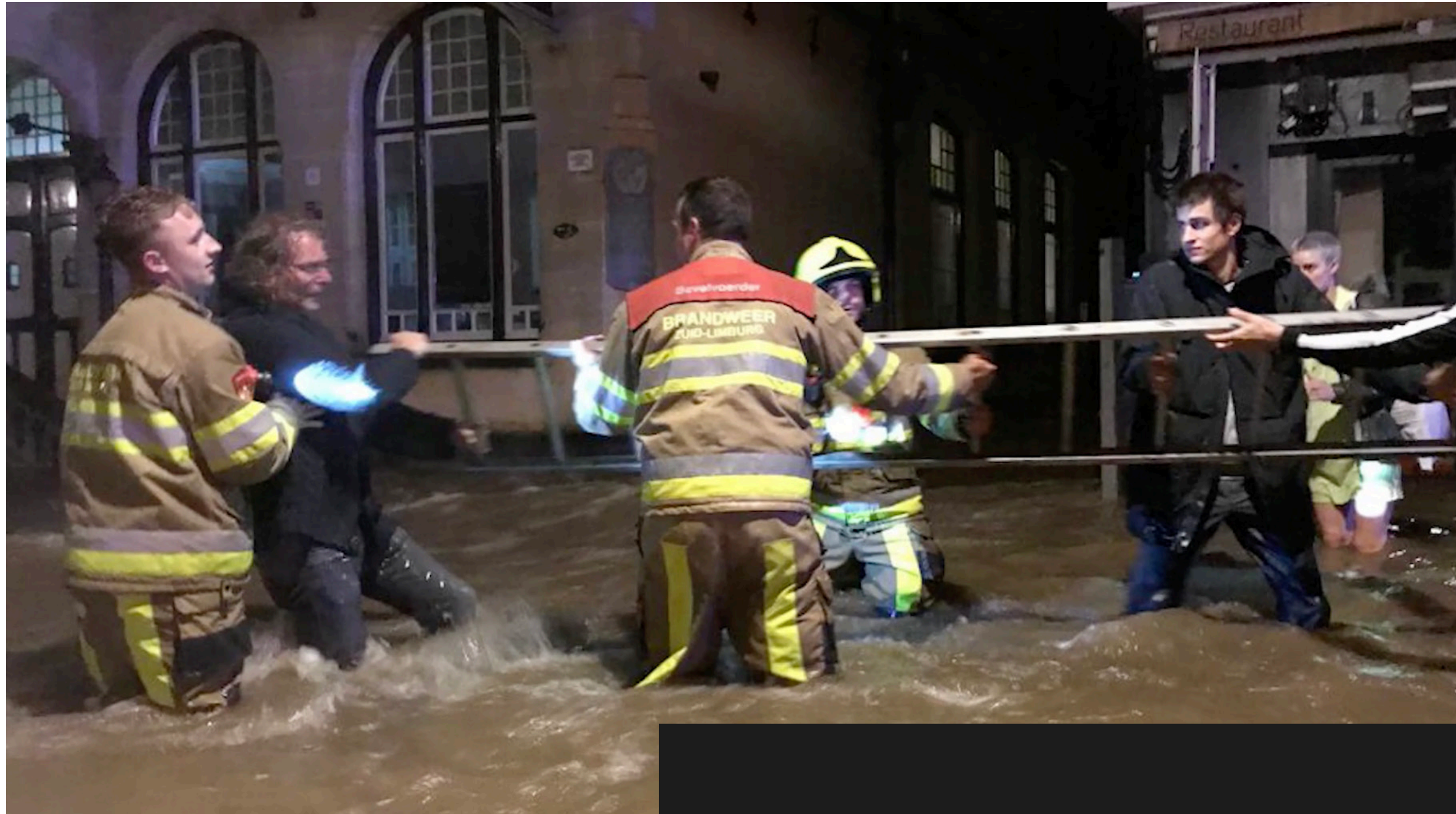

LES PROGRAMMA

BOVENBOUW PO

Rampen

Beeld: De Limburger

(Natuur)rampen

Journalistiek bedrijf je in de meeste gevallen niet alleen maar vanachter een bureau. Journalisten worden vaak op pad gestuurd om het laatste nieuws te kunnen verslaan. Dit kunnen leuke gebeurtenissen zijn, maar in sommige gevallen gaat het ook om zwaardere onderwerpen zoals het verslaan van (natuur)rampen, soms zelfs met gevaar voor eigen veiligheid. Naast het zo snel mogelijk inwinnen van nieuwe informatie om zo het publiek te kunnen informeren, is het natuurlijk ontzettend belangrijk dat het nieuws wordt verkregen door goed geïnformeerde bronnen, experts en andere betrokkenen. Bovendien is het belangrijk dat het gebrachte nieuws altijd feitelijk klopt en dat de vele informatie die zich verspreidt, bijvoorbeeld via sociale media, ook goed wordt gecheckt.

In deze les leren de leerlingen meer over het doen van verslaggeving tijdens een ramp. Wat is belangrijk om op te letten voor een journalist en wat is de invloed van omstanders met telefoons en informatie die via sociale media wordt verspreid? In opdracht 1 bekijken de leerlingen een video van *De Limburger* over de overstromingen in 2021, in opdracht 2 onderzoeken ze hun eigen gebruik van sociale media bij nieuwsgaring, en tenslotte zullen de leerlingen in opdracht 3 meer leren over risico's die onderzoeksjournalisten ná een ramp kunnen lopen.

Opmerkingen voor de docent

Opdracht 2

Eventuele vragen voor de docent om het gesprek op te starten:

- Waarom kiezen ze wel/niet voor de krant?
- Hoe weten ze of de bron betrouwbaar is? Hebben ze bijvoorbeeld een bepaalde manier om dat te onderzoeken?
- Waarom denken leerlingen dat traditionele media zoals kranten of het journaal wel/niet betrouwbaarder zijn dan nieuws wat ze online tegenkomen?

Benodigdheden:

- Digibord
- Genoemd artikel geprint voor iedere leerling (zie bijlage) of op het digibord

Begrippenlijst

Bronnen

Een journalistieke bron is de plek waar de informatie vandaan komt. Bronnen kunnen personen, organisaties of publicaties zijn. Zonder bron is er geen nieuws. Vaak wordt zelfs gezegd één bron is geen bron. Want voor een betrouwbaar en compleet verhaal is het belangrijk om meerdere bronnen te gebruiken, want er zijn verschillende perspectieven op nieuwsfeiten.

5W1H-methode

Afkorting voor de belangrijke vragen waarop journalisten in hun publicaties antwoord proberen te geven (wie?, wat?, waar?, wanneer?, waarom? en hoe?).

Nieuwsbericht

Een volledig nieuwsbericht is opgebouwd aan de hand van de 5W1H-vragen.

Een nieuwsbericht is een kort actueel artikel.

Het is informatief en bevat feiten. Een volledig nieuwsbericht is opgebouwd aan de hand van de 5W1H-vragen.

Reportage

Een langere en verhalende vorm van een nieuwsbericht. Richt zich meer op het beschrijven van gebeurtenissen en ervaringen van de betrokkenen. Het bevat omschrijvingen en citaten van mensen, en legt meer nadruk op sfeer in vergelijking met een standaard nieuwsbericht.

PO bovenbouw

Lesduur - 1 lesuur of 3 lesonderdelen van 15 tot 25 minuten

Journalistiek, wereldoriëntatie, burgerschap

Rampen

INTRODUCTIE

Rampen

Als journalist zit je meestal boven op het laatste nieuws. Leuk nieuws, bijzonder nieuws, maar in het geval van een (natuur)ramp soms ook gevaarlijk nieuws. Waar je dan voor je werk plotseling middenin zit. Wat doet zo'n situatie met je en hoe houd je als journalist in deze situatie het hoofd koel zodat je het publiek de meest relevante en feitelijk kloppende informatie kan geven? Bovendien wordt informatie tegenwoordig via omstanders met telefoon pijsnel op social media gedeeld. Belangrijk dat je dus ook goed je bronnen checkt. In de komende les leer je, onder andere aan de hand van een video van *De Limburger* over de watersnood van 2021, meer over het doen van verslaggeving tijdens een ramp.

Beeld: Pixabay

OPDRACHT 1

15 minuten

Watersnood

In juli 2021 werd Zuid-Limburg getroffen door overstromingen. Het was in de regio een van de grootste natuurrampen van de afgelopen decennia. Liepen door de hevige regenval bijvoorbeeld al kelders onder water, door nog meer zware regen werd de situatie al snel veel ernstiger: ook snelwegen, straten én hele huizen liepen onder. Bewoners en hulpdiensten deden wat ze konden en ook journalisten van krant De Limburger waren ter plaatse om het nieuws te verslaan.

- Bekijk de video van De Limburger tot 0m35s

<https://youtu.be/jLNwL78nz74>

- Bespreek eerst klassikaal:

- Wat denk je dat een journalist doet als er een ramp gebeurt?
- Hoe komt de redactie aan betrouwbare informatie?

- Kijk de video af.

Aan het begin van de video hoor je iemand zeggen dat zo'n erge gebeurtenis ook verschillende kanten van het werk als journalist met zich meebrengt. Hoe denk jij dat het voelt om tijdens zo'n gebeurtenis journalist te zijn? Is het alleen spannend, of zou je ook iets anders kunnen voelen?

[Klik op de afbeelding voor de video](#)

Beeld: De Limburger

Echt of niet?

Met de komst van social media en de afgelopen jaren ook AI, loopt toegang tot 'nieuws' al lang niet meer exclusief via kranten en het journaal. Niet alleen kunnen getuigen bij een eventuele ramp makkelijker dan ooit zelf informatie verspreiden, er is echter ook steeds vaker sprake van informatie die helemaal niet blijkt te kloppen; nepnieuws.

- Lees het artikel uit de bijlage van Het Parool:
<https://www.parool.nl/wereld/trollenleger-stuurde-65-000-tweets-met-nepnieuws-over-mh17-ramp~be941bd9/>

- **Stelling:**
Als er een ramp is gebeurd, zou ik sneller op social media kijken, dan in de krant om aan informatie te komen.

Bespreek klassikaal.

Let op: er is geen goed of fout. De bedoeling is dat iedereen een eerlijk gesprek over dit onderwerp met elkaar aangaat.

Beeld: Pixabay

OPDRACHT 3

20-25 minuten

(On)recht?

Als er een ramp plaatsvindt, doe je als journalist ter plekke natuurlijk verslag van de gebeurtenissen, maar soms lijkt er gaandeweg meer aan de hand omdat er bijvoorbeeld meerdere belangen lijken te spelen.

In de Code voor Journalistiek staat:

‘Een betrouwbare en pluriforme journalistiek is van het grootste belang voor de democratische samenleving, die niet goed kan functioneren zonder geïnformeerde burgers en een vrije uitwisseling van ideeën. In die open samenleving komt de journalist het recht op vrije nieuwsgaring toe, én de verantwoordelijkheid het nieuws waarheidsgetrouw, onafhankelijk, fair en met open vizier te brengen.’

Dat betekent dat betrouwbare journalistiek belangrijk is voor een goede democratie. Journalisten moeten eerlijk en onafhankelijk nieuws brengen zodat mensen goed geïnformeerd zijn en vrij kunnen denken en praten.

- Lees de fragmenten in de bijlage uit een interview met oud-journalist Vincent Dekker over zijn onderzoek na de vliegtuigramp in de Bijlmer in 1992.
<https://www.trouw.nl/cultuur-media/thrillerserie-over-de-bijlmerramp-vermengt-feit-en-fictie-het-was-geen-complot-maar-beslist-een-doofpot~b10e8c56/>

- De klas wordt verdeeld in groepjes van 4 of 5 leerlingen.

- Bespreek met elkaar:

Journalist Vincent Dekker liep op de plek van de ramp geen direct risico, maar werd daarna wel geïntimideerd. Toch bleef hij doorgaan met zijn onderzoek. Wat vind je hiervan? Had je hetzelfde gedaan? Waarom wel/niet?

Denk je dat de overheid mogelijk bepaalde informatie niet openbaar heeft gemaakt? Waarom wel/niet?

- Bespreek de antwoorden van de verschillende groepjes klassikaal in de klas.

4 NIEUWS

MAANDAG 13 MEI 2019 HET PAROOL

Russisch trollenleger enorm actief na MH17

AMSTERDAM

Russische Twitteraccounts hebben in de eerste dagen na het neerhalen van vlucht MH17 veel meer tweets verstuurd waarin Oekraïne de schuld krijgt dan werd gedacht. Niet 1400, maar minstens 65.000 tweets werden vanuit de beruchte 'trollenfabriek' in Sint-Petersburg de wereld ingestuurd.

Dat schrijft *De Groene Amsterdammer*, dat miljoenen tweets analyseerde die uit het Internet Research Agency (IRA) zijn verstuurd. In een buitenwijk van Sint-Petersburg werken honderden mensen die zich elke dag online roeren, vooral om desinformatie te verspreiden. Dat gebeurt ook direct nadat het toestel van Malaysia Airlines op 17 juli 2014

neerstort in Oost-Oekraïne.

De dag na het neerhalen, zijn de medewerkers van de trollenfabriek het allerdrukst: er worden 57.464 tweets verstuurd. In 71 procent van al die berichtjes staat een van de drie bedachte hashtags: #KievProvocatie, #Kievspreekdewaarheid, #Kievheeft-Boeingneergeschoten. Er worden op 18 juli meer berichtjes verstuurd dan tijdens de Amerikaanse verkiezin-

gen. Juist vanwege de Russische inmenging bij die verkiezingen, gaf Twitter de data in oktober 2018 vrij.

Met die dataset ging *De Groene* aan de slag en ontdekte dat er sprake was van een centraal gecoördineerd en kortstondig desinformatie-offensief. Al veertig minuten na het neerhalen van het toestel van Malaysia Airlines, waarbij alle 298 inzittenden (onder wie 196 Nederlanders) om het leven

komen, verschijnt de eerste tweet.

Erg boodschapvast zijn de trollen dan nog niet, stelt *De Groene*. Aanvankelijk lijken ze de aan Rusland gelieerde rebellen in Oost-Oekraïne te beschuldigen. Daarna wordt er 'Poroshenko we willen antwoorden!' getwitterd. Op 18 juli staat in alle tweets de eenduidige boodschap: 'Oekraïne heeft het toestel neergehaald' als provocatie. De overgrote

meerderheid van de tweets is in het Russisch.

Ook valt het op dat veel trollen zelf de MH17-tweets schrijven, terwijl zij doorgaans berichten kopiëren. Actief wordt het verhaal van de Spaanse luchtverkeersleider 'Carlos' gedeeld. Die twittert kort na het neerstorten dat hij twee straaljagers heeft gespot; nog altijd een populaire complottheorie. *De Groene* benadrukt dat deze Spaanse 'Carlos' vorig jaar werd ontmaskerd als Roemeen die in Spanje én in zijn thuisland wordt vervolgd wegens fraude.

De stroom tweets stopt even abrupt als ze is begonnen. Waarom dat zo is, weet *De Groene* niet. Over twee weken verschijnt een publicatie in het opinieblad over de alternatieve theorieën die nog altijd de ronde doen over MH17.

65.000

→ In de dagen na het neerhalen van MH17 zijn 65.000 nepberichten getwitterd. Dat zijn er veel meer dan eerder werd gedacht.

<

Trouw

VERDIEPINGDUURZAAMHEID&ECONOMIERELIGIE&FILOSOFIECULTUUR&MEDIAOPINIESPORTPODCASTS

>

Interview Bijlmerramp

Thrillerserie over de Bijlmerramp vermengt feit en fictie. ‘Het was geen complot, maar beslist een doofpot’

Thomas Höppener en Vincent Dekker. Beeld Mark Kohn

Trouw-journalist Vincent Dekker beet zich dertig jaar geleden vast in de Bijlmerramp. Acteur Thomas Höppener vertolkt hem in de thrillerserie *Rampvlucht*. ‘Nog steeds zijn er geen lessen geleerd uit dat ongeluk.’

Nienke Schipper 26 september 2022, 07:09

De journalist in de serie staat aan het begin van zijn loopbaan als hij verslag moet doen van de Bijlmerramp en het onderzoek dat volgt. Daarbij wordt hij aan alle kanten tegengewerkt en zelfs bedreigd. Er wordt gesuggereerd dat Dekker wordt gevolgd door de Israëlische geheime dienst. Waarom heb je je in dit onderzoek vastgebeten?

Dekker: “Ik ben een kind van de flowerpower-generatie; een beetje opstandig en ik wilde graag opkomen voor de sociaal minder bedeelenden. In de Bijlmer kwam dat samen. Een achterstandswijk die een ramp over zich heen krijgt en dan het bos wordt ingestuurd met het verhaal: ‘Ja, jammer jongens, het was een ongelukje. Kan gebeuren’.

“Ik zag dingen die technisch niet klopten. De route die het toestel volgens de radar op Schiphol zou hebben gevlogen klopte bijvoorbeeld niet met de vluchtgegevens uit het toestel. Gelukkig mocht ik van mijn chef en de hoofdredacteur, ondanks alle intimidatie en tegenwerking, erover blijven schrijven. Dat was vooral de eerste twee jaar erg intensief.”

Naarmate je onderzoek vorderde kreeg je meer last van intimidaties. Je trof pakjes sigaretten bij je thuis aan, terwijl je niet rookt, en instanties dreigden om een einde te maken aan je loopbaan. Hoe ging je daarmee om?

Dekker: “In het begin had ik het niet zo in gaten, het ging geleidelijk. Pas na een paar weken had ik door dat ik echt met gevaarlijke dingen bezig was. Het begon met een waarschuwing: joh, dit moet je niet meer zo schrijven, want dat vinden de mensen in je netwerk niet leuk.

“De volgende fase was: pas op, want je ruïneert je carrière. Ik werd belachelijk gemaakt en de Israëlische ambassadeur heeft de hoofdredacteur zelfs gevraagd om me op een ander onderwerp te zetten. Er was een moment dat het me te veel werd, toen werd ik echt bang. Ongeveer een maand na de ramp begon ik mijn auto te controleren en was ik bang om het sleuteltje om te draaien. Dat zie je in de serie, maar dat was ook echt zo. Als ik daar nu aan terugdenk, krijg ik het wel moeilijk, eigenlijk doet het me emotioneel nu meer dan toen. Misschien is dat inderdaad wel een trauma. Maar toen ben ik gewoon ijzerenheinig doorgegaan.”

7 RAMPEN

Maar je ging er wel bijna aan onderdoor. Waarom heb je niet de handdoek in de ring gegooid?

Dekker: “Omdat ik voelde dat het verhaal niet klopte, de Rijksluchtvaartdienst en de politiek waren de kluit aan het belazeren. En daar zijn twee dingen fout aan. Het eerste is dat de Bijlmerramp zich gewoon kan herhalen, want de luchtvaartsector wil niet leren. Die weigert te erkennen dat het niet toevallig was dat het toestel over de Bijlmer vloog. Dat is gewoon een drukke aanvliegeroute en kennelijk óók voor verkeer dat niet deugt.

“En het andere is de Nederlandse democratie, want die gaat me ook aan het hart. We moeten toch in de Tweede Kamer vragen kunnen stellen over dingen die niet deugen. En er was maar één iemand die dat deed, en dat was Rob van Gijzel. Je zou hem de Pieter Omtzigt kunnen noemen van die tijd.”

Journalistiek is een belangrijk thema in de serie, en dat is het in deze tijd natuurlijk ook. Hoe kijken jullie naar de pers in Nederland?

Dekker: “Die is nu beter dan in de jaren negentig, vooral omdat er nu meer wordt samengewerkt op het gebied van onderzoeksjournalistiek. Wat *Volkskrant*-journalist Pierre Heijboer en ik destijds deden, moest in het geniep, omdat het absoluut *not done* was om met de concurrentie samen te werken. Nu is dat veel gebruikelijker.”

Maar onafhankelijke journalistiek staat wel onder druk. Denk bijvoorbeeld aan de NOS en andere gevestigde media die regelmatig worden weggezet als verspreiders van nepnieuws.

Höppener: “Daar maak ik me wel zorgen om, daarom wilde ik ook graag deze rol als journalist spelen. Ik vind het belangrijk dat mensen snappen wat het belang van journalistiek is in een goed functionerende democratie. Ik had ook geen moeite om me deze rol eigen te maken. Gewoon omdat het me boos maakt. Ik kan bijvoorbeeld maar niet begrijpen dat organisaties met belangen, zoals in dit geval de Rijksluchtvaartdienst, na zo’n ramp zichzelf mogen controleren. Sinds 2005 hebben we gelukkig de Onderzoeksraad voor Veiligheid, dat is wel een verbetering.”

Rampen is een uitgave van Nieuws in de klas.
De opdrachten zijn bestemd voor scholieren in de bovenbouw (groep
7 & 8) van het PO.

© Nieuws in de klas, Amsterdam
Uitgave Rampen
Samenstelling en redactie: Laila de Miranda

Het kopiëren van delen ten behoeve van het gebruik door
leerlingen is onbeperkt toegestaan. Het kopiëren van enig
onderdeel ten behoeve van elk ander gebruik is alleen
toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming van
de uitgever.

e info@nieuwsindeklas.nl
w www.nieuwsindeklas.nl

Nieuws in de klas

Het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia